

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2022.17.05>

Ждан М.Д.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права

імені професора О.І. Процевського

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Сучасна Україна потребує у тотальній інформатизації, що обумовлено прагненням спростити процес взаємодії державних інститутів із громадами, а також реалізацію функцій всіма гілками влади. В цьому контексті дуже важливим є процес інформатизації кримінології, запровадження більш сучасних технічних та цифрових платформ, які б сприяли запобіганню кримінальним правопорушенням у найкоротші терміни. Це стосується і кримінальних правопорушень, які посягають на нормальні трудові відносини в Україні. Отже, враховуючи вказане, пропонуємо зупинитись на цьому питанні більш детально.

Відтак, безперечною є теза про те, що «в сучасному суспільстві інформація є одним з найважливіших ресурсів соціально-економічного розвитку, без неї неможливо організувати суспільне життя, управління будь-якою сферою. Неповнота, недостовірність або відсутність інформації може призвести до прийняття неправильного рішення, спричинити серйозні втрати, як для окремих суб'єктів, так і для суспільства загалом. Якість управлінських рішень як одного з центральних елементів процесу управління безпосередньо пов'язана з повнотою, достовірністю та своєчасністю отриманої інформації. Відносно відставання інформаційного забезпечення може знизити ефективність вирішення економічних, політичних і соціально-культурних завдань, причому в силу особливостей інформаційного забезпечення відставання останнього не може бути компенсовано розвитком інших сфер» [1, с. 199]. В цьому контексті ми

можемо говорити про те, що без інформаційного забезпечення будь-яка сфера діяльності стає неповноцінною, а отже – інформатизація йде паралельно із розвитком державних інститутів. В межах реалізації завдань, покладених на правоохоронні органи, інформаційне забезпечення вирішує низку завдань, які виконуються протягом досудового розслідування.

«Поняття «інформаційне забезпечення» міцно увійшло в науковий і практичний обіг і на сьогодні широко використовується під час висвітлення проблем управління в соціальній сфері, зокрема у сфері управління правоохоронною діяльністю. На сьогодні інформація є визначальним фактором розвитку економічної, технічної, правової та наукової сфер людської діяльності. Попри важливість такої субстанції, як інформація, її сутність, процесами збирання, оброблення, аналізу, зберігання, передачі та поширення вчені стали займатися лише у ХХ ст. Термін «інформація» походить з латинської мови й означає «пояснення», «викладення», «обізнаність». Протягом багатьох століть сутність цього поняття не раз змінювалась, то розширюючись, то суттєво звужуючись. У процесі дослідження інформації представники різних галузей науки зазначали, що це явище є досить складним і неоднозначним, воно постійно ускладнюється, змінюється якісно, зростає кількість джерел і споживачів інформації [2, с. 5]. Термін «інформація» – один із найпопулярніших у нашому лексиконі. Існує значна кількість визначень інформації. У загальному розумінні інформація – це певні відомості, сукуп-

ність будь-яких даних знань» [3, с. 172]. «З точки зору філософії, у понятті «інформація» необхідно розрізняти два аспекти. По-перше, це так звана структурна інформація, тобто міра організації або впорядкованості системи чи процесу, їх внутрішня характеристика. В іншому аспекті інформація безпосередньо пов'язана з процесом відображення як у матеріальному, так і в нематеріальному світі. Якщо предмет зазнає певних змін, що є результатом впливу іншого предмета, то перший предмет стає носієм інформації про другий предмет» [4, с. 41]. Звичайно, інформація з точки зору філософії – поняття достатньо ефемерне, покладене в основу теоретичного концепту суспільних відносин. У правовому полі інформація – це складова процесу взаємодії елементів держави, які утворюють ту сукупність, без якої неможливо уявити державне управління.

Отже, «інформація – це відомості (сукупність відомостей, повідомлення, дані), які зменшують невизначеність знань про будь-яке явище, подію у їх користувача у сфері, до якої вони належать. Інформації ніколи не буває достатньо, але індивід не може знати всю інформацію про явище, хоча саме вона є потужним засобом орієнтації людини в оточуючому середовищі, засобом регулювання та саморегулювання її поведінки» [5, с. 83]. На думку О. Кохановської, «не всі галузеві теорії та визначення інформації на сьогодні проаналізовані з точки зору їх глибинного змісту і можливостей використання під час розроблення інформаційного законодавства, більшість ідей, викладених у спеціальних наукових джерелах, не знайшли свого відображення в доктрині інформаційного права» [6, с. 144]. Таким чином, інформація є дуже важливим складником суспільних відносин, спрямованим на удосконалення та спрощення взаємодії суб'єктів, зацікавлених в її отриманні.

Як відзначають окремі автори, «інформація – абстрактне поняття, що має різні значення залежно від контексту. Походить

від латинського слова «informatio», яке має декілька значень: роз'яснення; виклад фактів, подій; витлумачення; представлення, поняття; ознайомлення, просвіта. Разом із тим, продовжують автори, інформація – це нові відомості, які прийняті, зрозумілі і оцінені її користувачем як корисні; Іншими словами, інформація – це нові знання, які отримує споживач (суб'єкт) у результаті сприйняття і переробки певних відомостей» [7, с. 6]. «Відповідно до законодавства України (ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 20 листопада 1992 року № 2657-XII) інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [8], або – це відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб (ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року № 1280-IV)» [9]. «Все це зумовлює неабияку актуальність щодо вдосконалення та дослідження сучасного стану інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики у сфері боротьби зі злочинністю. Так, В.М. Варенко підтримує позицію Ю.П. Сурміна, з приводу того, що в сучасних умовах інформаційно-аналітична діяльність стає необхідною потребою суспільства, одним із найважливіших і найвпливовіших факторів суспільства, одним із найважливіших і найвпливовіших факторів стабільності і життєдіяльності будь-якої держави. Саме тому, наголошують науковці, що інформаційно-аналітична діяльність в сучасному державному управлінні виконує такі важливі функції: управлінська – яка забезпечує інформацією всі етапи управлінської діяльності: підготовку, прийняття управлінських рішень, контроль за їх виконанням; діагностична – яка спрямована на отримання об'єктивної картини ситуації, що склалася, її діагностика; застерігаюча – яка виявляє проблеми, небезпеки, конфлікти, дозволяє їх уникнути; пізнавально-ментальна – яка сприяє зміні розуміння сутності явищ, зміні ментальності управлінців» [10, с. 271]. Варто

звернути увагу на те, що наведений нормативно-правовий акт дещо узагальнено підходить до тлумачення особливостей інформації та інформаційного забезпечення. При цьому наведене поняття є достатньо універсальним та може бути застосоване до будь-якої сфери діяльності.

Як вказує Г.Г. Швачич, «у ході інформаційного процесу дані перетворюються із одного виду в інший за допомогою різних методів. Обробка даних вимагає здійснення багатьох операцій. Серед них можна виділити основні операції: – збирання даних – це накопичення з метою забезпечення достатньої повноти для прийняття рішення; – формалізація даних – приведення даних, що надходять від різних джерел до однакової форми; – фільтрація даних – відсіювання «зайвих» даних, у яких нема необхідності для прийняття рішення; – сортування даних – упорядкування даних за заданою ознакою, що дозволяє підвищити доступність даних; – архівація даних – організація зберігання даних, що дозволяє зменшити витрати для зберігання даних і підвищує надійність інформаційного процесу; – захист даних – заходи, що спрямовані на запобігання втрат, відтворення та модифікацію даних; – перетворення даних – переведення даних із однієї форми в іншу або із однієї структури в іншу, яке часто пов'язане із зміною типу носія» [7, с. 6-7]. Так, Р.І. Благута та А.В. Мовчан дотримуються позиції тих науковців, які вважають, що «інформаційне забезпечення складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: 1) інформаційних систем, у межах яких здійснюється збір, накопичення, системна обробка, зберігання й видача споживачу необхідної криміналістичної, оперативної, процесуальної та іншої інформації; 2) аналітичної роботи, що полягає у здійсненні комплексу організаційних заходів і методичних прийомів з обробки та синтезу наявної інформації; 3) управлінської діяльності, яка забезпечує прийняття необхідних рішень щодо стратегії й тактики протидії злочинності» [11, с. 189]. «Разом із тим, необхідно здійснити аналіз

позицій науковців, щодо розуміння інформаційно-аналітичного забезпечення різних видів державної діяльності. Так, у сфері державної політики, на думку Ю.О. Саричева, інформаційно-аналітичне забезпечення – це комплекс заходів, що реалізує процеси створення документованих інформаційних продуктів (аналітичних документів) на основі використання статичних інформаційних ресурсів (документованих даних та інформації), проведення розрахунків, моделювання ситуацій, їх аналізу і синтезу з метою підтримки прийняття відповідних рішень» [12, с. 124]. Отже, інформаційне забезпечення може розглядатись у т.ч. – з точки зору процесу, який може використовуватись як побічний спосіб реалізації специфічних завдань кримінологічної політики.

А.О. Пугач вважає, що «в цілому інформаційно-аналітичне забезпечення органів виконавчої влади є складовою державного управління, яке покликане збільшити рівень узагальнення фактів, обґрунтованість рекомендацій, якість інформаційної продукції суб'єктів управління, а також, викривати довгострокові тенденції розвитку суспільства та держави» [13]. «У сфері державної політики боротьби зі злочинністю можемо виділити наступні пропозиції до визначення інформаційно-аналітичного забезпечення. Так, на думку А.В. Коваленко, під інформаційно-аналітичною діяльністю необхідно розуміти – пошук, внесення, обробку, аналіз та зберігання інформації (створення баз даних), або інформаційно-аналітична робота, основною метою якої є опрацювання даних про злочини, їх зберігання з метою окреслення тенденцій злочинності, а також інформаційної допомоги в розкритті вже вчинених злочинів» [14, с. 253]. За В.М. Бесчастним, «інформаційне забезпечення протидії злочинності – це сукупність засобів, методів та заходів, що використовуються для отримання своєчасної, цінної та важливої інформації, що впливає на точність і визначеність при прийнятті рішень, спрямованих на усунення, зменшення

або нейтралізацію факторів існування злочинності та вчинення злочинів» [15, с. 25]. Ми підтримуємо позицію В.М. Бесчастного, оскільки запропоноване визначення, на нашу думку, максимально точно та повно визначає основні пріоритети інформаційного забезпечення кримінологічної політики в Україні.

В.В. Лушер під інформаційним забезпеченням органів прокуратури України розуміє – «комплекс нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних та інших заходів поєднання усієї інформації, що використовується в органах прокуратури, специфічних засобів і методів її оброблення, використання, дослідження, зберігання та захисту [16, с. 340]. Дещо по іншому інформаційно-аналітичне забезпечення розглядається в адміністративно-правовому дискурсі. Так, Р.В. Ігонін вважає, що адміністративно – правове забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції – це регламентована адміністративно – правовими нормами діяльність суб'єктів державно – владних повноважень, яка спрямована на створення необхідних умов для належного функціонування системи судів загальної юрисдикції та встановлена адміністративно – правовими нормами система гарантій належного функціонування системи судів загальної юрисдикції» [17, с. 39]. «Як можемо побачити, запропоновані вище підходи до визначення інформаційно-аналітичного забезпечення характеризуються по різному. Хоча одна ознака серед них є спільна – це обробка та використання інформації» [18]. Отже, основною метою інформаційного забезпечення як у широкому розумінні, так і у вузькому – кримінологічному, є збір, обробка, використання та захист інформації.

«Більше того, Г.М. Шорохова досліджуючи проблемні питання інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів виокремлює ряд проблем, які потребують першочергового вирішення. Так, правник вважає, що теперішній час важливими проблемами, що постають перед правоохоронними орга-

нами, є: вдосконалення нормативно-правової бази (створення інформаційного кодексу України); покращення організаційно-кадрового забезпечення, яке потребує докорінного вдосконалення (з огляду на умови сьогодення, у зв'язку зі стрімким ростом інформаційних технологій, необхідно забезпечити працівникам інформаційних підрозділів та інших служб в галузі комп'ютерних технологій постійне підвищення кваліфікації з загальної інформаційної культури, комп'ютерної підготовки, а також інформаційної безпеки); оснащення та переоснащення всіх галузевих підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою, ліцензійним стандартним та прикладним програмним забезпеченням, а також реалізація заходів зі створення єдиної комп'ютерної мережі (недостатність фінансових ресурсів, тягне за собою неоднорідність стану забезпечення територіальних одиниць комп'ютерною технікою, спеціалізованим програмним забезпеченням, локальними мережами); обмін інформацією між інтегрованими банками даних різних рівнів і забезпечення постійного зв'язку між ними, уніфікація технологічних процедур обробки документів, збору, реєстрації, накопичення й обробки інформації, що надходить у кожен з банків даних (інтегровані банки даних потребують відповідного розмежування доступу до інформаційних ресурсів та надійного захисту інформації; вдосконалення роботи інформаційних систем та інтеграції в єдине інформаційне середовище на державному та міжнародному рівнях, що покращить рівень відповідної внутрішньої та зовнішньої взаємодії (найбільш актуальним, на думку автора, є питання удосконалення механізму міжнародної взаємодії, адже більшість злочинів мають транснаціональний характер, наприклад, кіберзлочинність, торгівля людьми та ін.); створення та розробка дієвої системи інформаційної безпеки, яка б визначила загальні положення, основні поняття, цілі, принципи й напрями запровадження та підтримку надійної системи інформаційної безпеки правоохорон-

них органів України (вжиття комплексних заходів для захисту власного інформаційного простору)» [19, с. 185-186]. Таким чином, можна підсумувати, що *інформаційним забезпеченням є сукупність нормативно-правових актів та документів, а також організаційно-управлінських рішень та науково-методичних даних, інтегрованих у реалізацію завдань, покладених на окремі суспільні відносини з метою подальшого використання, зберігання та захисту*. До ознак інформаційного забезпечення можна віднести: 1) плановість отримання даних, які інтегруються у систему інформаційного забезпечення; 2) системність при створенні баз даних за окремими напрямками реалізації та захисту суспільних відносин; 3) структурність при утворенні сепарованих баз даних; 4) законність при збиранні та зберіганні отриманої інформації.

«Змістовою стороною інформації є правовий режим її збирання, продукування, зберігання, оброблення та поширення. Ефективність запобігання злочинам залежить від якості інформаційного забезпечення формування та реалізації кримінологічної політики. Тому на сучасному етапі розвитку держави перед кримінологічною наукою гостро постає питання про обґрунтування ідеї створення автоматизованої системи кримінологічної інформації. У зв'язку з цим існує нагальна потреба в самостійних дослідженнях, присвячених різним аспектам кримінологічної інформації. Однією з ключових проблем сучасної вітчизняної кримінологічної науки визнано проблему отримання науково обґрунтованого уявлення про стан і динаміку злочинності України» [20, с. 243]. «В умовах високого рівня латентності злочинності актуальною постає проблема розширення джерел об'єктивної інформації про злочинність, з'являється нагальна потреба в самостійних дослідженнях, присвячених аналізу безпосередньо джерел кримінологічної інформації на предмет можливості використовувати їх у кримінологічних дослідженнях. Окреслена проблематика була сформульована Координаційним бюро з проблем

кримінології НАПрН України понад 10 років тому назад [20, с. 243] і донині не втратила свого значення. В Україні першими до більш детального розгляду проблем кримінологічної інформації звернулися А. Е. Жалинський та М. В. Костицький, які спробували визначити її поняття, зміст та особливості, спроектували на неї відповідні характеристики соціальної інформації» [20, с. 243]. Кримінологічна діяльність не може розглядатись поза інформаційним полем. На сьогоднішній день діяльність правоохоронних органів будується шляхом застосування максимальної кількості видів інформаційного забезпечення. Взаємодія правоохоронних органів з проблем запобігання кримінально забороненим проявам також має реалізовуватись шляхом створення відповідної інформаційної платформи, необхідної для забезпечення потреб досудового розслідування.

«Ці питання вони розглядали в ракурсі забезпечення інформаційних потреб профілактики злочинів. Останнє позначилося на обмеженні запропонованих ними визначень інформації профілактичними «рамками». Крім того, зміст кримінологічної інформації був звужений ними до положень, даних, що отримані чи оцінені «на основі теорії і методів кримінології», в «рамках кримінологічних досліджень», тобто зведений до поняття наукової інформації. Водночас ці «обмеження» жодним чином не знижують значення монографічного розгляду питань кримінологічної інформації вперше не лише в Україні, а й загалом у Радянському Союзі» [21, с. 152]. «О.М. Литвинов розглядає кримінологічну інформацію як важливий елемент системи моніторингу попередження злочинів і правопорушень» [22-24]. Отже, кримінологічна інформація має розглядатись як сукупність всіх існуючих аспектів, пов'язаних із вивченням сутності особи кримінального правопорушника та суспільно небезпечних діянь, а також наступним запобіганням останнім.

Таким чином, проведене дослідження дозволило підсумувати, що під інформаційним

забезпеченням реалізації кримінологічної політики необхідно розуміти сукупність нормативно-правового, науково-технічного та методичного забезпечення реалізації завдань, які полягають у довгостроковому плануванні

та прогнозуванні кримінологічної ситуації в країні, а також створенні способів, заходів та засобів запобігання кримінально протиправній діяльності на окремій території у визначений часовий проміжок.

Анотація

В статті розглядаються особливості інформатизації кримінологічної політики в Україні. Вказується, що без інформаційного забезпечення будь-яка сфера діяльності стає неповноцінною, а отже – інформатизація йде паралельно із розвитком державних інститутів. В межах реалізації завдань, покладених на правоохоронні органи, інформаційне забезпечення вирішує низку завдань, які виконуються протягом досудового розслідування. Інформація з точки зору філософії – поняття достатньо ефемерне, покладене в основу теоретичного концепту суспільних відносин. У правовому полі інформація – це складова процесу взаємодії елементів держави, які утворюють ту сукупність, без якої неможливо уявити державне управління. Зазначається, що до ознак інформаційного забезпечення можна віднести: 1) плановість отримання даних, які інтегруються у систему інформаційного забезпечення; 2) системність при створенні баз даних за окремими напрямками реалізації та захисту суспільних відносин; 3) структурність при утворенні сепарованих баз даних; 4) законність при збиранні та зберіганні отриманої інформації. Кримінологічна інформація має розглядатись як сукупність всіх існуючих аспектів, пов'язаних із вивченням сутності особи кримінального правопорушника та суспільно небезпечних діянь, а також наступним запобіганням останнім. Кримінологічна діяльність не може розглядатись поза інформаційним полем. Підсумовується, що під інформаційним забезпеченням реалізації кримінологічної політики необхідно розуміти сукупність нормативно-правового, науково-технічного та методичного забезпечення реалізації завдань, які полягають у довгостроковому плануванні та прогнозуванні кримінологічної ситуації в країні, а також створенні способів, заходів та засобів запобігання кримінально протиправній діяльності на окремій території у визначений часовий проміжок.

Ключові слова: кримінологічна політика, інформатизація, інформація, діджиталізація, цифрові платформи, кримінальні правопорушення.

Zhdan M.D. Informational support of criminology policy in Ukraine

Summary

The article examines the features of informatization of criminological policy in Ukraine. It is indicated that without information support, any sphere of activity becomes inferior, and therefore, informatization goes hand in hand with the development of state institutions. Within the framework of the implementation of the tasks assigned to law enforcement agencies, information support solves a number of tasks that are performed during the pre-trial investigation. Information from the point of view of philosophy is a fairly ephemeral concept, laid at the basis of the theoretical concept of social relations. In the legal field, information is a component of the process of interaction of the elements of the state, which form the totality without which it is impossible to imagine public administration. It is noted that the signs of information support include: 1) the planning of obtaining data that is integrated into the information support system; 2) systematicity in the creation of databases in separate areas of implementation and protection of public relations; 3) structure when creating separate databases; 4) legality in collecting and storing the received information. Criminological information should be considered as a set of all existing aspects related to the study of the essence of the criminal offender

and socially dangerous acts, as well as the subsequent prevention of the latter. Criminological activity cannot be considered outside the information field. It is concluded that the information support for the implementation of criminological policy must be understood as a set of regulatory, legal, scientific, technical and methodical support for the implementation of tasks, which consist in long-term planning and forecasting of the criminological situation in the country, as well as the creation of methods, measures and means of preventing criminal illegal activities on a separate territory in a certain period of time.

Key words: criminological policy, informatization, information, digitalization, digital platforms, criminal offenses.

Список використаних джерел:

1. Конопльов В. В. Правове забезпечення підготовки та прийняття управлінських рішень в органах внутрішніх справ. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. № 5. С. 198–202.
2. Гуцалюк М. В., Гайсенюк Н. А. Організація захисту інформації: навч. посіб. Київ: Альтер-прес, 2005. 244 с.
3. Твердохліб М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 314 с.
4. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: монографія. Київ: Кондор, 2004. 384 с.
5. Колодій І. Поняття та зміст інформації: соціальні та правові аспекти. *Підприємство, господарство і право*. 2007. № 1. С. 83–86.
6. Кохановська О. Галузеві розробки проблем інформації як передумова правового регулювання інформаційних відносин. *Підприємство, господарство і право*. 2004. № 12. С. 144–147.
7. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навчальний посібник / Г.Г. Швачич та ін. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с.
8. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
9. Про телекомунікації : Закон України від 18 лист. 2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>
10. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2014. 417 с.
11. Благута Р.І., Мовчан А.В. Новітні технології у розслідування злочинів: сучасний стан і проблеми використання : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 256 с.
12. Саричев Ю.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення як вид інформаційного забезпечення в системі державного управління. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)*. 2017. № 3. С. 120-126.
13. Пугач А.О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_8_6
14. Коваленко А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції: теоретичний і практичний підхід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 250-254.
15. Бесчастний В.М. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 32 с.
16. Лушер В.В. Поняття інформаційного забезпечення прокуратури України. *Форум права*. 2014. № 1. С. 338-341.

17. Ігонін Р.В. Поняття адміністративно-правового забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції. *Адвокат*. 2011. № 1 (124). С. 36-40.
18. Спільник С.І. Інформаційно-аналітичне забезпечення кримінологічної діяльності державної кримінально-виконавчої служби України. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2021/3/17.pdf>
19. Шорохова Г.М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів. Шоста міжнародна науково-практична конференція НАНР Економіко-правові виклики 2016 року (12 січня 2016 року). Львів : Національна академія наукового розвитку, 2016. Том 2. С. 184-186.
20. Василевич В. В. Кримінологічна політика України. монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 434 с.
21. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: підручник: учебник. У 3 кн. Кн. 3: Практична кримінологія. Київ: Ін Юре, 2008. 320 с.
22. Джужа О. М., Кирилюк А. В. Джерела кримінологічної інформації про стан злочинності в Україні. *Право України*. 2003. № 12. С. 65–70;
23. Кальченко Т. Л. Проведення кримінологічних досліджень, їх методологія та джерела кримінологічної інформації. *Актуальні проблеми теорії та практики ОРД*: зб. наук. ст., спец. вип. № 4 присвяч. 75-річчю від дня народження відом. вченого проф. Б. І. Бараненка. Луганськ: РВВ Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 241–248.
24. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 446 с.
25. Джужа О. М., Орлов Ю. Ю. Аналіз загальнодержавних комплексних заходів запобігання злочинам в Україні. *Правове забезпечення діяльності міліції/поліції: історія, сучасні проблеми, міжнародний досвід*: зб. наук. пр. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. 136 с.